

Spomenik v Brežicah kiparja Stojana Batiča

Ob mednarodnem dnevu spomenikov. 18. april je mednarodni dan spomenikov in spomeniških območij, za kar ga je razglasilo Mednarodno združenje za spomenike in spomeniška območja – ICOMOS. Letošnji je obravnaval zelo zanimivo in pomenljivo temo z naslovom »naša dediščina, naša odgovornost.«.

Slavnostno odkritje bronastega spomenika Punt in revolucija je bilo na tedanji ulici 21. maja (danes Bizeljska cesta) v Brežicah, v soboto, 28. oktobra 1972 ob 10. uri, v sklopu programa proslav in prireditev praznika brežiške občine. Ob postavitvi spomenika so izdali brošuro z naslovom Spomenik Zveze borcev Brežice. V njej so zapisali, da gre za prvi javni spomenik v mestu. Spomenik je sestavljen iz dveh petmetrskih kos (kosa je simbol kmečkih upornikov) in dvometrskega betonskega podstavka. Kosi sta obogatena z reliefnimi upodobitvami. Reliefi na eni kosi pripovedujejo o nasilnem izganjanju prebivalcev občine Brežice v letih 1941 do 1942, prizori na drugi kosi pa so pripoved o osvobodilnem boju naših krajev med letoma 1941 in 1945 ter o žrtvah okupatorjevega nasilja. Osnovna ideja, ki jo izraža spomenik je torej upor zatiranih in brezpravnih proti nasilju vladajočih. Avtor spomenika je kipar Stojan Batič (1925, Trbovlje; 2015, Ljubljana), ki velja za enega najpomembnejših kiparjev 20. stoletja na Slovenskem. V partizane je vstopil julija 1944 in bil kulturnik v 2. bataljonu Kozjanskega partizanskega odreda, nato pa odredni referent za propagando. Več o njegovem delu v partizanih izveste v knjigah: Tomaž Teropšič, Kozjanski odred, Založba Obzorja Maribor, 1993. Livar spomenika je bil Vladimir Šeb iz Zagreba, gradbena dela je izvedel Ante Držanič iz Brežic. Spominski plato je projektiral arhitekt Franc Filipčič iz Brežic.

Spomenik so domačini vzeli za svojega in mu nadeli domače ime »Kose« ali »Pri kosah.« V celoti 7 metrov visok spomenik s prostranim parkom in nasadom stoji na dovolj velikem prostoru pred mostom, ki vodi v središče mesta. Spomenik in lokacija sta priljubljeni točki, kjer se odvijajo razne prireditve. Spominski plato je bil osrednje prizorišče svečanosti ob razglasitvi samostojnosti države Republike Slovenije v občini Brežice 26. junija 1991.

Bronasta skulptura kiparja Batiča ima evidenčno številko dediščine (EŠD) 10480, stoji na parcelni številki 489 v katastrski občini 1300 Brežice in je proglašena za spomenik lokalnega pomena na območju mesta Brežice z odlokom o razglasitvi kulturnih spomenikov lokalnega

pomena na območju mesta Brežice (Uradni list Republike Slovenije št. 67/2016 z dne 28.10.2016). Pričujoči sestavek je nastal zaradi potrebe po ohranjanju zgodovinskega spomina in spoštljivega odnosa do spomeniške dediščine. Osnovna ideja spomenika je še danes aktualna in bo v prihodnosti vse bolj dobivala na veljavi.

Dr. Tomaž Teropšič,
vojni in vojaški zgodovinar